

Historie průmyslového Brna

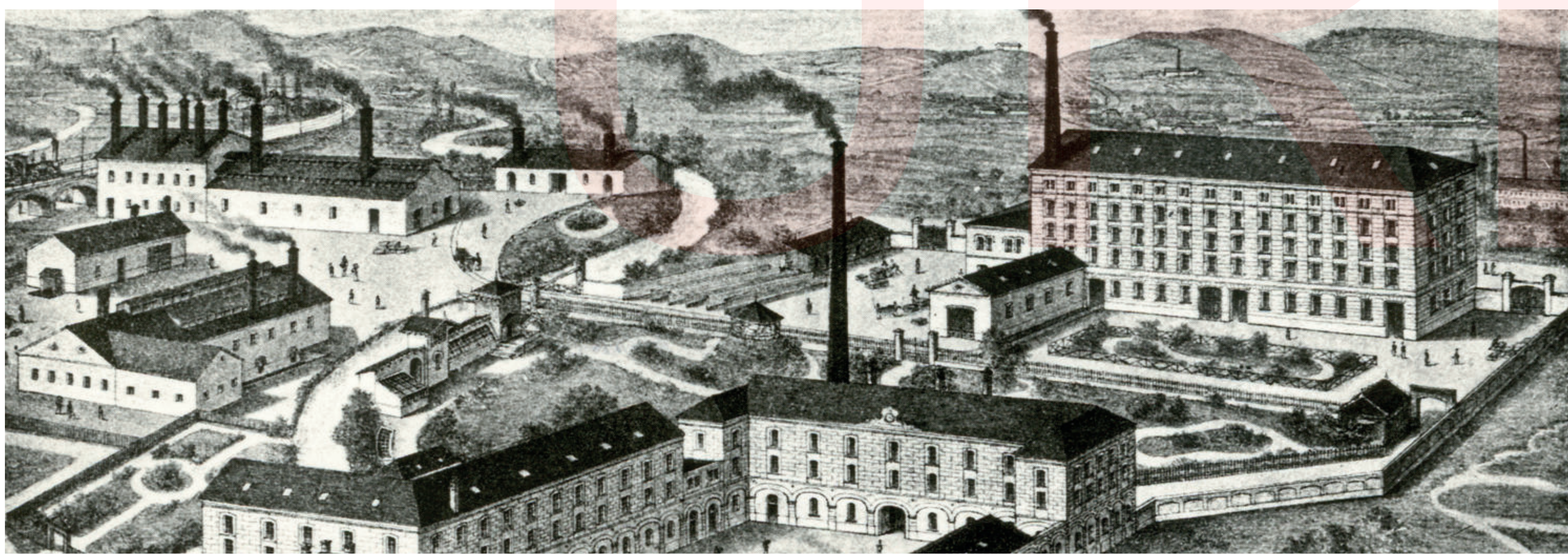
VZNIK MORAVSKÉHO MANCHESTERU

Náhon na Cejlu

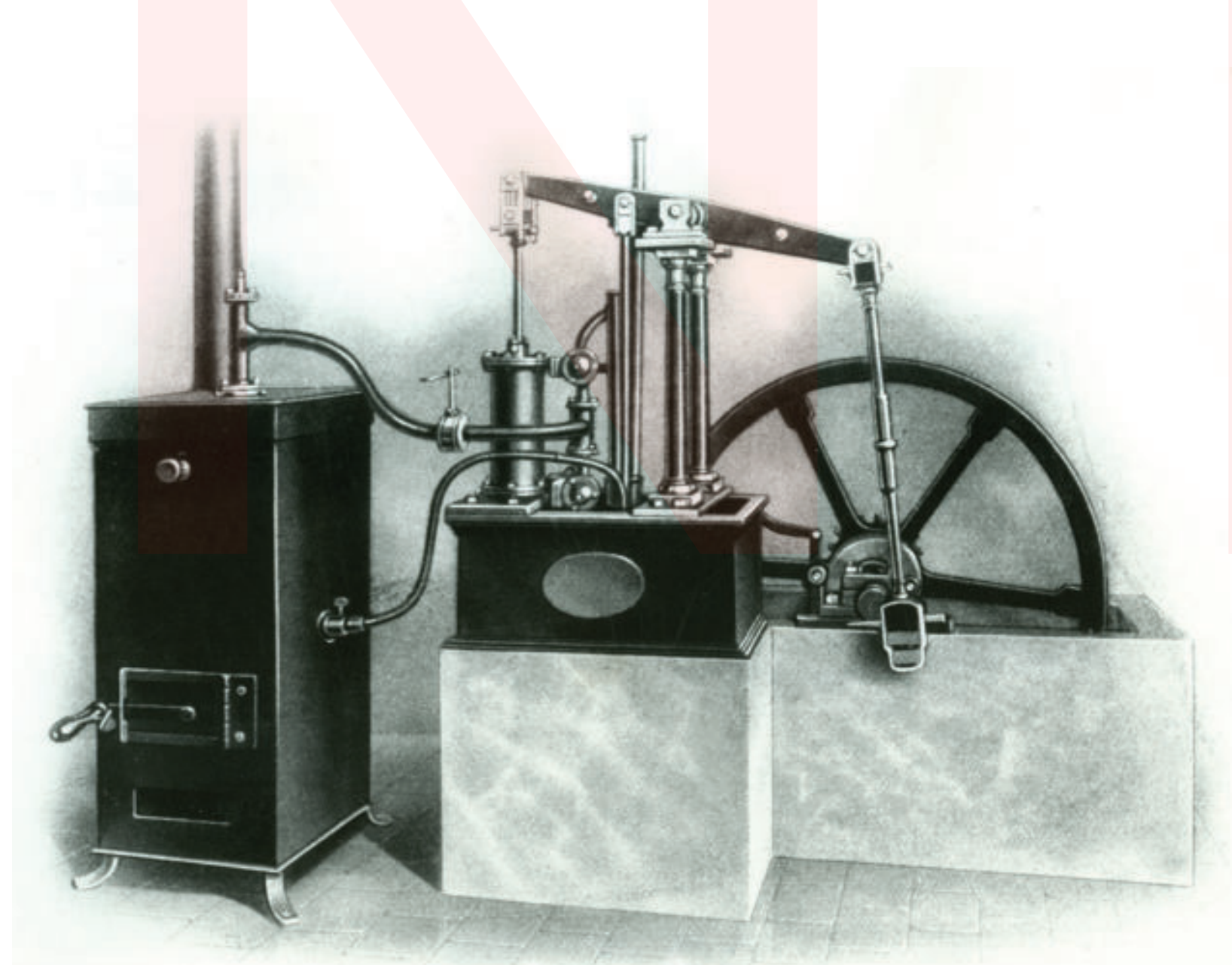
První textilní manufaktura se objevila v Brně v roce 1764. Je spojena se jménem Johanna Leopolda Koffillera, který přišel na Moravu z Korutan a postupně vybudoval provozy na ulicích Švábka (dnešní Údolní), Velká Nová (Lidická), barvírnu na Křenové, valchy na Radlase a v Husovicích. Koffillerův úspěch inspiroval další podnikatele k zakládání manufaktur v Brně. O rok později založil v sousedství barvírny látek Jakob Friedrich Schöll. O dva roky později vyrostla na dolním Cejlu továrna na výrobu jemných suken podnikatelů Heinricha Hopfa a Johanna Gottfrieda Bräunliha. Právě tato továrna stála u zrodu pozdější slávy moravského Manchesteru. Díky rychlému a bouřlivému vývoji textilní výroby se koncem 18. století stalo Brno jedním z nejdůležitějších průmyslových center habsburské monarchie.

Továrna bratří Strakoschů na Křenové

PRVNÍ PARNÍ STROJE

Další rozvoj brněnských manufaktur souvisel s přechodem na strojovou výrobu. První spřádací stroje byly uvedeny do provozu právě v Brně roku 1804. Soxhletův závod, velkou, moderní textilní továrnu, vystavěl roku 1834 na Cejlu belgický průmyslník Johann Hubert Soxhlet. Poté ho následovala řada podnikatelů židovského původu. Trvalo jen půl století a venkovská krajina v okolí Cejlu se změnila k nepoznání. Právě Soxhletův závod se stal největším podnikem svého druhu v Evropě.

Turbína Lutz

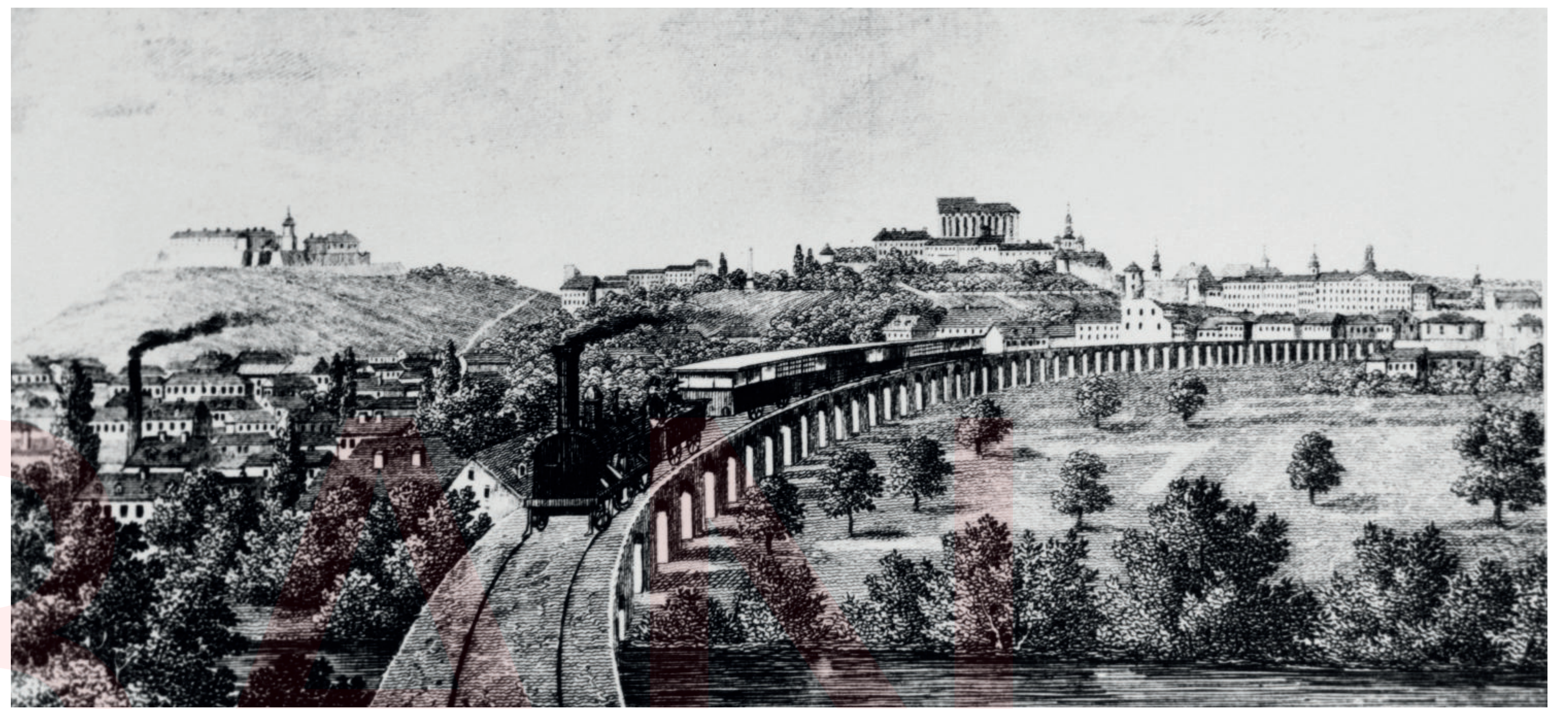
REGULACE VODNÍCH TOKŮ

Rozvoj průmyslové výroby by nebyl možný bez přítomnosti vodních toků. Jejich nákladná regulace, zejména pak narovnání koryta Svitavy, svedení toku Ponávky do kanalizace či zasypání svitavského náhonu, zamezila ničivým povodním, které pustošily předměstí již od středověku. Další krok v rozvoji textilního průmyslu přinesl parní stroj, který byl poprvé uveden do provozu v roce 1814 v soukenické dílně Christiana Wunsche. Až dosud byla textilní výroba vázaná na vodní pohon, a z toho důvodu většina továren vznikala poblíž řeky Svitavy a jejích náhonů. Ve 40. letech 19. století dosáhla brněnská textilní výroba více než 22 % celkové produkce v Rakousku.

VZNIK ŽELEZNICE

Na rozvoj textilní výroby měla příznivý vliv i nová železnice, která roku 1839 propojila Brno s Vídní.

Železniční viadukt

NÁSTUP A ROZMACH STROJÍRENSTVÍ

Rozsáhlá mechanizace textilní výroby vedla ke vzniku prvních továren na výrobu strojů. První společný strojírenský podnik na výrobu textilních strojů byl v Brně založen v r. 1814, v témže roce vznikla další továrna ve Šlapanicích, která v první polovině 19. století vyrobila desítky parních strojů s odbytem nejen v Čechách a na Moravě, ale i po celé jižní Evropě. Předpoklady pro úspěšné podnikání ve strojírenském průmyslu přilákaly v první polovině 19. století další podnikatele, kteří do Brna přemístili svou výrobu.

V roce 1872 spojením dvou závodů vzniká První brněnská strojírna, která svou produkci (parní stroje, kotle, čerpadla) vyváží do celého světa. Počátkem 20. století se již řadí mezi nejvýznamnější výrobce parních turbín v Evropě. V této době k sobě První brněnská strojírna přičleňuje další provozy – strojírny Bedřicha Wanniecka (dnešní Vaňkovku). V roce 1889 byla založena nová firma Brno – Královopolská strojírna na stroje Lederer a Porges s širokým výrobním programem (cisternové žel. vagony, dřevoobráběcí stroje, čističky vody, parní stroje,...)

Královopolská strojírna

Strojírny Bedřicha Wanniecka

Historie průmyslového Brna

PRVNÍ REPUBLIKA

Po vzniku samostatného Československa ztratily brněnské textilky většinu svých trhů, které měly na území Rakouska. Bylo nutné nalézt a soustředit se na nové zahraniční trhy. Ve 20. letech 20. století byl zaznamenán nový vzestup textilního průmyslu, v Brně fungovalo více než 43 podniků s celkovým počtem zaměstnanců nad 18 000. Bohužel světová hospodářská krize v letech 1929 – 1935 citelně zasáhla i brněnský textilní průmysl.

V brněnském strojírenském průmyslu byl po vzniku Československa zaměstnán přibližně stejný počet lidí jako v textilkách. Během hospodářské krize bylo strojírenství postiženo ještě víc než textilní průmysl. Na konci 30. let se podařilo textilní a strojírenský průmysl znovu oživit a zejména strojírenský zažil nebývalou konjunkturu.

Továrna bratří Schoellerů

VÝVOJ PO ROCE 1989

Galerie Vaňkovka

průmyslu, na čemž má hlavní zásluhu vstup přímých zahraničních investic, většina ve své době slavných továren přestala sloužit svému účelu a postupem času se začaly proměňovat v brownfieldy.

Po roce 1989 se brněnské průmyslové podniky musely potýkat s hlubokými společenskými a ekonomickými změnami, které ve většině případů vedly ke ztrátám tradičních trhů, k omezování a změnám výrobních programů, k odbytovým potížím, a nakonec k výraznému propouštění zaměstnanců. Došlo k významnému přesunu pracovní síly z průmyslu do oblasti služeb.

I přesto, že si Brno zachovalo významný podíl strojírenského

PRŮMYSL PO 2. SVĚTOVÉ VÁLCE

Po 2. světové válce získalo rozhodující převahu strojírenství. V r. 1969 strojírenství tvořilo 60 %, potravinářský průmysl asi 18 %, textilní pouze 6 % veškeré průmyslové výroby. K nejvýznamnějším podnikům v brněnské aglomeraci se řadil Zetor s monopolní výrobou traktorů v zemích východního bloku a Zbrojovka s výrobou sportovních zbraní, dálnopisů a psacích strojů.

Zetor

Královopolská strojírna se stala v r. 1950 samostatným podnikem, do kterého bylo při znárodnění začleněno 13 mimobrněnských a 5 brněnských závodů, specializovala se na výrobu zařízení pro chemický průmysl a velké investiční celky.

Lochema

POSVITAVSKÁ ZÓNA

Největší stopu zanechaly právě podél řeky Svitavy, kde je jejich přítomnost patrná i dnes. Je dobrou zprávou, že velké množství těchto míst má svoji přeměnu již za sebou nebo je v procesu, nicméně je důležité zachovat i historickou stopu slávy moravského Manchesteru.

Svitavské nábřeží